

SZERKESZTIK:
KESZLER JÓZSEF, REINER FERENCZ és SCHÜTZ MIKSA.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel; több arckép és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.
Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

ZENE: WILMOUTH B. Királyinduló és királydal. — R. B. „A kék madár”. — Zenészet hírek.

SZINHÁZ: R. F. „Nóra”. — Színházi hírek.

KÉPZŐMŰVÉSZET: HEKSCH SÁNDOR: „Starvation Cove” a „Halál öble.” — CASTOR: A „Budapesti Hírlap” — 5-jének.

KIRÁLY-INDULÓ ÉS KIRÁLYDAL.

(Magyar király-induló, zongorakivonat, szerző HUBER KÁROLY. Megjel. «Harmonia» Bpest. Magyar királydal, kétkézű arrangement, szerző LISZT FERENCZ. Megjel. Táborozás és Parsch, Bpest.)

A MEDDŐ királyhymnus pályázat a zenészet-körökben egy sajtóságs mozgalmat idézett elő, melynek eredményeként körülbelül e két művet tekinthetjük. A hymnus-pályázat ugyanis nem tett kivételt a világ összes pályázatai közt; beérkezett igen sok munka, de mind csak a középszerűség színvonalán, vagy azon alól, a mi természetes dolog, mert bebizonyított tény, hogy elismert zeneszerző sohasem pályázik, azon egyszerű okból, mert nincs rá szüksége. Egyéb pályázatoknál, ahol a viszonylagosan legjobb műnek oda lehetett adni a díjat, rendszeren valamely nem rég végzett kitűnő növendék szokta azt megkapni, és egyéb következménye nincs, mint hogy a művet kinyomtatják. De jelen esetben az lehetetlen volt, itt csak abszolút jó munkát lehetett volna díjazni, mert a megdíjazott epochalis esemény lenne a zenetörténelemben.

Az itt megdíjazott mű elismertetett volna királyhymnusnak, és ilyen mű nem találtatott a pályázatok közt; és nagyon természetesen. Mi a királyhymnus kelléke? Hogy dallamos legyen, oly egyszerűen dallamos, hogy minden ember, kezdve Wagner Richárdon egészen az utolsó parasztig, megérthesse, egyszeri hallás után eldalolhassa; ez még nem elég: ez a dallam legyen oly természetű,

hogy annak egyszerű hallása, bármily silány előadásban is, lelkesítse a népet, hogy ennek hallatára bárki is levegőbe dobva süvegét, így kiáltson: «vitam et sanguinem —!» Legyen az oly dallam, mely képes legyen a legcomplicáltabb feldolgozásra, úgy hogy a legnagyobb zenész is kedvet leljen benne, de melyet egészen a maga egyszerűségében egyszerű-lamulag, elfütyölve, is megértse a leg-egyszerű ember. Az ilyenre mondjuk ezután azt, hogy «népszerű». Természetesen ilyet megrendelni nem lehet; ez keletkezik magától, úgy, a hogy keletkeztek a többi nemzetek hymnusai, melyek szintén nem pályázat útján, hanem maguktól, a különböző körülmények sajtóságs együttállásából lettek azzá, a mik.

Az a sajtószerű mozgalom azonban, melyet főntebb említék, abban áll, hogycsak azután, midőn már a pályázatnak vége volt, kezdtek vele foglalkozni a hírnevesebb zeneszerzők. Természetesen hymnuszt nem írtak, nem is akartak írni, de az az eszme, hogy uralkodónkat zeneileg is dicsőítsük, mindinkább nagyobb tért nyert, és ennek köszönjük e két előttünk fekvő művet. Mindkettő alkalmat keresett a megjelenítésre: a «király-induló» szülő oka szerzőjének Ő Felsége által való kitüntetés, a «király-dal» pedig nem egyéb, mint a nemzet köszönetnyilvánítása az operaházért.

Lássuk ezeket egyenkint. A «király-induló» tulajdonképen csak tendenciájánál fogva sorolható fel itt, mert a formája sem képesíti arra, hogy valamikor hymnusszá válhatnék. Ez a mű csakugyan az, a minek lennie kell, t. i. induló. Szövegének jellegje: «E szép hon koronás királya éljen soká!», már eléggé magyarra tartalmazta és maga a hatalmas zene is tökéletesen megfelel a szöveg magasztosságának, csak egy kifogásunk lehet ellene: nem magyar.

Huber Károly király-indulója különben már úgyszólván kiállotta a tűzpróbát az idei dalárversenyen, a hol a legnagyobb tetszéssel fogadtatott.

A «király-dal» az ismert Liszt-féle rhapsodicus stílusban indul a «Hej Rákóczy, hej Bercsényi» kezdetű kurucz-nóta motívumával. Itt van az első hiba; ha ez a motívum népszerű lett volna, már úgyszólván

hymnusszá fejlődött volna feldolgozás nélkül, s ha nem volt népszerű, a feldolgozás bizonyosan nem teszi azzá, mert a feldolgozást csak zeneértő tudja élvezni, az egyszerű embernek melódia kell, a mit el tud dúdolni, ezt pedig nem igen dúdolgatta senki sem. Másodszor: ez nem dal. Ez formájára nézve rhapsodia, de sokkal csekélyebb terjedelmű, mint a nagy mester előbbi rhapsodiái és épp oly silány, amilyen nagyszerűek amazok kivétel nélkül. Eredetileg arra volt szánva, hogy az operaház megnyitására előadassék, sőt a czímlapon is ez van kiírva, de az operai igazgatóság nem fogadta el.

Néhány politikai lap annak idején kikelt az opera-igazgatóság ellen, mert «Magyarország legnagyobb zeneszerzőjének» munkáját visszautasította; pedig ez a munka csakugyan nem üti meg azt a mértéket, melyet az efféle compositióra alkalmazni szoktunk. Különben is megjegyzendő, hogy «Magyarország legnagyobb zeneszerzője» tulajdonképen Erkel Ferencz, a magyar opera megteremtője s így e lapok tévedtek a király-dal szerzőjének kvalifikálásakor. Az operaigazgatóság pedig helyesen cselekedett, midőn e művet előadásra el nem fogadta.

Willmouth B.

A KÉK MADÁR.

Operette három felvonásban; írták Duru és Chivot, Zenéjét szerette Charles Lecocq. (Először adatott a népszínházban október 24-én.)

A NÉPSZÍNHÁZ harmadik operette-új-donsága az új saisonban. Blaháné eltávozása óta a második új darab. Meglehetősen csendes és zajtalan volt a fogadtatása. Közönség sem volt jelen a premiéreknél már megszokott számban. Az e fajta operettekben Blaháné ugyan nem szokott játszani, de máskor mégis telt ház előtt ment akármelyik operette felavatója; hátha még a színlapon Lecocq neve volt olvasható. Mintha Blaha Lujza kivonulásával a közönség bizalma is ott hagyta volna a kerepesi-uti szép házat. Tény az, hogy a «Kék madár» első előadása majdnem félig üres ház előtt ment végbe. A közönség meglehetősen egykedvűséggel kísérte a darab folyamatát; lehet mondani bizonyos lehangoltság volt azon a közönségen észrevehető. Az operette

egyetlen számát sem kívánták ismételtetni. A hiba nem egészen az operetében rejlik. Lecocq többi termékeivel ugyan nem lehet összehasonlítani, de azért van benne néhány becses szám, mely másodsor meghallgatva bizonyára kellemesen cseng a fülbe. Az ok az előadásban keresendő. Az est eredményét összefoglalva ennyit mondhatunk: Ügyes szöveg (jó fordításban), kellemes zene (Lecocq határozottan roszat nem tud nyújtani) jó szerep Hegyi Arának, Sik Gizella siktásai, rosz előadás és egészbe véve félsiker.

Az operette tárgya ha nem is új, nem mondható rosznak. Annyiban értjük ezt, hogy nem hallottunk annyi badarságot, amennyit talán már aggódva vártunk. A régi minták persze itt is használatban voltak, csak hogy szolidabb alkalmazásban és aki ismeri a libretto-írás nehézségeit a sok roszabb közt elfogadja ezt a kevésbé roszat jónak. Bricoli gazdag florenzi bankár (Solymosi) előkelő állásra akar szert tenni és a szerint ingadozik a Medici- és Strozzi-párt közt, ahogy éppen az egyik vagy másik párt dolga jól vagy roszul áll. Bricolinak szép leánya van, Arabella (Sik Gizella), kit az apa Strozzi Stenio-nak szánt; Arabella azonban a Medici párti Cavalcanti César lovagot (Vidor) szereti, aki az öreg Bricolit azáltal nyeri meg czéljainak, hogy a nagyhercegtől, kinek maitressének mellesleg udvarol, a bankár számára a grófi czímet és a titkos tanácsosi méltóságot kieszközli. Midőn tehát a kis Strozzi Stenio a papnövelde-ből hazajön, mint félénk, szégyenlős kis-pap, kijátszák és az ígért menyasszonyt Cavalcantinak jegyzik el. Stenionak elég volt Arabellát látni, hogy halálosan beleszeressen. De Arabellának a fél nk és ügyetlen kisdíák nem tetszik és szívesen követi első amorozóját Cavalcantit. De Stenionak őrangyala van és ez a kis Róza cseléd, aki «kék madár» név alatt őrködik gazdája (Stenio) fölött és minden igyekezetével közreműködik, hogy Stenionak imádját megszerezze. Titkos levelekben adja Stenio tudtára, hogy mit tegyen és saját hozományát, hater forintot csempész a zsebébe, hogy a lakodalmat megakadályozhassa. Stenio mint gavallér megy a lakodalmi vendégek közé, hová a kék madár által szerzett nagyhercegi meghívó segélyével jut és pazar költsége és vakmerő kártyajátéka által vonja magára a figyelmet. A kék madár egy medaillont játszik kezébe, melyre César szerelmes verseket írt a nagyherceg maitresséhez. E compromittáló talizmán által akarja Stenio Csárt a lemondásra kényszeríteni. De azalatt a nagyherceg maitresse megszökik az udvari fodrászszal és a talizmán elvesztí hatályosságát. De a kék madár ismét segít. Stenio kezeihez egy Bricoli által írt szintén compromittáló levelet juttat, melyben a Mediciek ellen intézett sértő nyilatkozatok foglaltatnak. Bricoli a delicat levél által megijesztve ismét a Strozziékkal akar tartani, midőn arra az ötletre jön, hogy Arabella által kicsalhatja Stenio kezéből a veszélyes iratot. Ez sikerült és Steniot Cavalcanti emberei már el akarják fogni, midőn a kék madár által a közelben elbujtatott Strozzi párti zsoldosok César népét körül fogják kiknek oltalma alatt Arabellát elszökteti. Stenio Arabellával és hadi népével Flo-

renz elfoglalására indul, de Cavalcanti utóléri és csak úgy szabadulhat meg, hogy a korcsmáros leányának menyasszonyi öltözetébe búvik és az esküvőre megy a leány helyett. De Bricoli megtudja rejtékéből a valót és figyelmezteti Csárt a csalásra. César utána siet, de azalatt már a kék madár ruhát cserél Stenioval és őt fogják el. Arabellának a szökés nyolcz napja alatt megtetszett Stenio és felesége is akar lenni s ezt kereken kijelenti atyjának, ki Csárnak vissza akarja adni. Ekkor Beppo Stenio cselédje elárulja a kék madár kiletét; Stenio a nemes áldozatkészség által meghatva szerelemre lobbán Róza a kék madár iránt, feleségül veszi és Arabellát önkéntesen átengedi Csárnak. Ez a libretto tartalma melyhez Lecocq zenéjét írta.

Az operette Lecocq zenéjével a népszínháznak nem válik vonzerejű repertoire-darabjává. Zenéje ugyan elég ügyes, finom, szépen van hangszerelve, de főhibául röhajtuk fel, hogy nem elég eredeti. Lecocq, ki közönségünket jobb műveivel, mint Angot, Kis herceg, Marjolaine, Nap és hold, jóformán elkényeztette, e művével nem bírta azt a hatást előidézni, és ez operettére is a Kertész-leány, a Kanári hercegnő sorsa vár, tudniillik, hogy nemsokára leveszik a műsorról.

Pedig, ha valamikor, ugy most szorult a népszínház jó kasszadarabokra.

Lecocq, ki operetteiben a főszerepet mindaddig tenornak írják, e művében követi az ifjabb párisi zeneszerzők utóbbi időben általánossá vált azon szokását, hogy baritonnak írják a főszerepet. Vidor, Cavalcanti César szerepét elég ügyesen játszotta, és szépen is énekelte, ő az egyedüli a népszínház férfi-énekesei között, kinek némi fogalma van az énekről, habár a helyenkénti hamis intonálástól ő sem ment. Solymosi a karzat kedvence, a par-force hang nélküli énekes, Bricoli szerepében tréfáival megnevettette a felsőbb régiókat. A többi férfi-szerepekről legjobb volna hallgatni, de kötelességünknek tartjuk az igazgatót arra figyelmeztetni, hogy oly énekesek, mint Gergely úr, kinek se játéka, se hangja, nincs helye a népszínházban. A legkisebb vidéki város közönsége is protestálna oly énekes ellen. Tehát Gergely úr van hivatva, Kápolnait helyettesíteni. Szegény népszínházi közönség!

De ezen a bajon segíteni kell, mert nem nézhetjük végig, hogy közönségünk hogy kezd lassankint a népszínházról a német színházhoz pártolni, a hol minden operettét zsufolt ház előtt adnak. De jogosan, mert közönségünk türelmének vége szakadt, és ugyanazon pénzért ott jó operettelőadást élvez. Ezt szent kötelességünknek tartottuk elmondani abban a reményben, hogy az igazgató végre valahára segít a bajon.

Hegyi Aranka k. a. Stozzi Stenio szerepében remekelt. Entré-dalát meleg bensőséggel énekelte, valamint a második felvonásban mint menyecske nagy derűtséget tudott előidézni.

Nagy baj, hogy Lecocq e főszerepet zeneileg nem dolgozta eléggé ki. Alttalban az partitúrán meglátszik, hogy szerzője siethetett vele, mert több szólamú karkat, tercett-, quartett-, quintetteket hiában keresünk benne.

Felemlíthetjük még Tarnay k. a-t, ki Róza szerepében igen csinosan énekel, csak a prózával van mindig baja, egyáltalában nem lehet érteni, hogy mit beszél.

Sik Gizella kisasszony szép toiletteteket hozott a színpadra, melynek pompája ríktó ellentétben áll a kisasszony tehetetelenségével. Játékról szó sem lehet. A kisasszony énekelni is próbált, de hát ahhoz jó volna egy kis hang. A hang nélküli éneklést nem éppen éneklésnek szokták nevezni. A zenekar sem tüntette ki magát. Erre még alkalom adtával bővebben visszatérünk. Általában az egész előadás zilált és rendetlen volt. Rendezési gondnak semmi nyoma. Azt az esetlen, ügyetlen kart senki sem látszik fegyelmezni. A színlap új jelmezekről szól. De az igazgató nunificzenciája csak a solistákra terjedt ki. A tizenhatodik század elején vagyunk és a szegény kóristák a kopott à la mousquetaire-ruhákban lábatlankodtak a színpadon. Tehát éppen másfél százados anachronistikus hibát követtek el toilettetük összeállításánál. Roszúl festett ábrázatokkal, ijesztő popánczok voltak. A festetlen arc a színházi világításban olyan, mint a mosdatlan arc. A kardaloknok megjelenésében semmi csíny és kellem.

Általában az előadás, melynek hivatása az volna, hogy a gyöngébb darabot is átvigye a bukás veszélyén, nem hogy elősegítette volna az új operette sikerét, hanem még inkább nehezebbé tette megélhetését a színpadon. R. B.

ZENÉSZETI HÍREK.

HANGVERSENY. Szerdán október 22-én volt a vígadó kis termében a 9 éves Hermann Erzsike hangversenye, nővére Mariska, Suschny Róza k. a. és Egerer ur közreműködésével. A liliputi művész nő játszott hegedűn, zongorán, harmoniumon és cimbalmon, és rendkívüli tehetséget árult el: de félünk jövőjétől, mert tehetségét szétforgácsolja, és a helyett hogy azt egy hangszernek szentelné, négygyel kell majd megküzdenie, a mi minden-esetre a tanítás rosz vezetéséről tanuskodik. Hegedűjátéka még leginkább kielégített, és úgy látszik, hogy a hangszerhez legtöbb hajlama is van: Beriot egyik adagioját korához képest elég tisztán játszotta. Suschny Róza k. a. egynehány dallal, melyeket igen szépen énekel, sok tapsot aratott, ép úgy Hermann Mariska k. a., ki igen szépen játszotta Goldmard Suit-jét. Csak azt sajnáltuk, hogy Egerer ur kísérte. Nevezett urra az a megjegyzésünk, hogy téves hitben van, ha azt hiszi, hogy elégséges egy darabot otthon egynehányszor eljátszani, és így a concertpublikum elé kerülve, olesó reklámra tehet szert. Egerer ur ambícióját vélte kielégíteni, midőn túl csörömpölte a hegedűt. Játékát nem nevezhetjük zongorázásnak, annál kevésbé művészetnek, midőn oly erősen és folyton pédált tartva játszunk egy kísérettel, mint azt a Mozart variációknál tette, hogy elnyomjuk vele azt a hangszer, melyet tulajdonképpen kísérnünk kellene. Nem látni fától az erdőt, levelektől a fát, mindent esupa ambícióból. Játékával elrontotta a hegedűrészt, s a maga részére

taps helyett egy-egy szánalmas mosolyban kifejezett hallgatag visszatasítást szerzett.

~ A «BUDAI DALÁRDA» folyó október hó 20-án tartá meg ez évi rendes közgyűlését. A felolvasott s több részében igen érdekes évi jelentés szerint a lefolyt év alatt 6 dalestély tartatott. A működő tagok száma 64, a pártolóké 190. Az egylet vagyona meghaladja a 4000 forint értéket, melyből a tartalékalap 1300 forint kötvényekben van elhelyezve. A közgyűlésen előfordult ügyek közül még az alapszabályok módosítása érdemel megemlést, melyek átírdomítása főleg azért is vált szükségessé, mivel a régi alapszabályok még 1864-ben vagyis a volt helytartó tanács ausríciuma alatt készülvén, több elavult s most már idegenszerű intézkedést tartalmaztak, de az egylet mai viszonyai közt már különben is alkalmazhatók nem igen voltak. Az egylet igazgatósága következőleg alakult meg. Elnök: (közfelkiáltás után) dr. Országh Sándor; alelnökök: Titl István és Pecz István; jegyzők: Lung György és Tarczal Antal; pénztáros: Laumann József; ellenőr: Vuskits József; gazda: Turner Károly; zeneműtáros: Brunner Imre; karmester: Schweida Rezső; és 10 választmányi tag. — Az egylet tevékenysége, főleg miután annak élére ismét dr. Országh Sándor urat megnyerni sikerült, ezúttal szélesebb körben is érdekesnek ígérkezik.

~ A MAGYAR ORSZÁGOS DALÁREGYESÜLET igazgató választmánya vasárnap délelőtt 11 órakor a nemzeti zenedében Bartay Ede elnöklete alatt ülést tartott, melynek első tárgyát ama határozat képezte, melyet a nyáron Miskolcra tartott közgyűlés a Bartay által javasolt reformokra vonatkozólag hozott. A választmány általánosságban elfogadta a reformtervezetet s a részletek kidolgozására Bartay Ede elnöksége mellett egy szűkebb körű bizottságot küldött ki, melynek tagjai lettek: Ábrányi Kornel, Zimay László, Follmann Alajos, Huber Károly, Pencs János és Csizik Károly. — Ezután a királyhymnusz ügye került tárgyalás alá s a választmány egyhangúlag abban állapodott meg, hogy a költemény-pályázat kihirdetésére s e pályázat eldöntésére a magy. tudományos akadémiát kéri fel.

~ AZ ORSZ. ZENETANÁR-SZEMINÁRIUM ügyében az országos daláregyesület választmánya memorandumot nyújt be a miniszteriumhoz s küldöttségileg is fölkeresi ez ügyben Trefort Agost vallás-és közoktatásügyi minisztert. A küldöttség tagjai: Simonffy Kálmán orsz. daláregyesületi alelnök, Engesszer Mátvás, Huber Károly és Follmann Alajos.

~ ELSŐ KAMARA-ZENEESTÉLY. A Kransevic, Pinkus, Sabathiel és Rosé-féle kamarai négyes idei első kamara-zeneestélyét e hó 20-én este 7^{1/2} órakor fogja megtartani a vígadó kistermében Szabados Károly közreműködésével. Műsor: Haydn: Négyes (54. mű, 1. szám), Schumann: Otös (Es-dur 4-ik mű) zongorára, két hegedűre, mély hegedűre és gordonkára; Beethoven: Négyes. (G-dur 18-ik mű 2. sz.)

~ A SOPRONI PÁLYAZAT. A soproni irodalmi és művészeti kör irodalmi és zenei pályázatára 11 darab zenemű érkezett be, melyek megbírálására a kör által a budapesti zeneakadémia kértvén fel, az ettől beérkezett bírálati hiteles jegyzőkönyv alapján a pályadíj a «Távol te tőled oly bús életem» jelige alatt beküldött «Vándordal» cz. műnek ítélte oda. A

pályanyertes műnek jelíges levele felbontatván, kitűnt, hogy annak szerzője Gaül Ferencz zenedei igazgató s karnagy Szabadkán. A «Gyözön a legjobb» jelíggel beküldött «Hó felhőkkel» című zenemű dícséretre érdemesített. A dícséretre méltított művek szerzői, ha műveiket a kör valamelyik nyilvános előadásán előadni kívánják, szíveskedjenek ebbeli óhajtsukat a kör elnökségével tudatni, illetőleg a művek felett rendelkezni.

~ ETIENNE MARCEL a czíme Camille Saint-Saëns négyfelvonásos operájának, mely mult hétfőn a párisi «Chateau d'Eau» színházban fényes sikert aratott. Az opera nem most került először színre. Már 1879-ben előadták Lyonban, a mostanihoz hasonló sikerrel. Szövegét Louis Gallet írta.

~ HENDERSON MARY, a fővárosban ismert kitűnő ének mesternő átvette a Forti-féle jó hírnévnek örvendő budai zeneiskolában az énektanítást. A mesternő szakavatottsága a legszebb reményekre jogosít s alapos kilátás van arra, hogy a főváros budai részében is az énektanítás a legszigorúbb követelményeknek megfelelőleg fog eszközöltetni. Biztosítékot nyujtanak eziránt Hendersonnének az énektanítás terén eddig elért sikerei, melyek a tanítványai által rendezett vizsgálatok alkalmával az illetékes körök elismerését vívták ki. Tanítványai közül néhány már külföldi színházaknál is sikeresen működik.

~ A KÖVETKEZŐ ÉV február 23-án és márczius 21-én lesz kétszáz esztendeje Haendel illetőleg Bach Sebastian születésének. A kettős emlékünnepe díszére Bécsben egy oratorium és egy mise nagyszabású előadását tervezik.

~ RUBINSTEIN ANTAL új balletet írt. «A lengyelek» czímen. A ballet a kopenhágai udvari színházban fog legelőször színre kerülni.

~ RICHTER JANOS a bécsi philharmonikus hangversenyeken Rubinstein, Kiel, Brahms és Davidow művei közül is előadat egy-egyét.

~ HARK MINNIE a prágai színházban most énekelte századszor Mignont, mely szerepében eddig a legnagyobb sikert London, Bécs, Budapest, Berlin, Brüssel, Nápoly, New-York és Boston városokban aratta.

~ A PÁRISI ÍRÓK ÉS MŰVÉSZEK választmánya ötszáz frankot szavazott meg Massé Viktor, az elhalt zene-költő emlékszoira számára.

~ A RÉGI HÍRES PASDELOUP-HANGVERSENYEK Concerts-modernes czim alatt ismét megkezdődtek a Cirque d'hiverben Benjamin Godard vezetésé alatt. Az első estén előadásra került: Második szimfonia (Saint-Saëns), a szerző vezetésé mellett. Prélude de Loreley (Max. Bruch). Részlet a Colombe-ból (Gounod); Fantaisie hongroise (Liszt) előadta Ritter Tivadar; Invocation és Polonaise héroïque (Ritter Tivadar), előszór: Phaëton (Saint-Saëns); Ballet Hamletből (Thomas). Ugyanazon a napon kezdődtek a Nouveaux-Concerts-ek Lamouret vezetése alatt.

„NÓRA”

Dráma 4 felvonásban, írta Csiky Gergely; színre került a nemzeti színházban október 22-én.

Csiky Gergely úgy járt legujabb darabjával, «Nóra»-val, mint az a mesebeli bojtár-gyerek, ki addig csalogatta a juhászokat a kiáltással, hogy: «Itt a farkas», míg ezek végre beleútván a sok zaklattatásba, többé nem hittek a fiúnak; és midőn egyszer valóban betört a farkas, kénye-kedve szerint téphette szét a szerencsétlen fiút; a juhászok bizony nem jöttek az áldozat segítségére; meg sem mozdultak.

Csiky is addig irogatta az alsóbb világú darabokat, és kívánta elhitetni, hogy ezek a darabok, melyekben a karrikatúra

uralkodik, kiváló irodalmi becsűek, míg a közönség kissé belefáradt. És midőn Csiky végre mégis írt egy darabot, mely magasabb színvonalon áll a többinél, senki sem hitte el neki, és mindenki úgy nézte az új darabot, mintha a régiek fajtájából való volna. Miután azonban «Nóra» nem felel meg a «Proletárok» és «Mukányi» schémájának, nem acceptálták. A közönség igen hidegen viselkedett a darab irányában; majdnem mondhatnók, hogy visszautasította.

Pedig hát a darab ellen nyilvánult hangulat nem egészen igazságos. «Nóra» igen sok fényes tulajdonsággal is bír, melyet bátran meg lehet becsülni, anélkül, hogy az ember a jó ízlés ellen vétene.

Conceptiója szép és érdekes; beosztása helyes; a hatásos elemek túlnyomók benne. Minden felvonásában van valami tableau-szerű, mely könnyen érdekelheti a közönséget: az első felvonásban estély a szabadban; a másodikban udvari vadászat; a harmadikban mennyegző; és a negyedikben az udvari törvénszék ülése, melyben egy ártatlan embert halálra ítélnék, mert becsülete tiltja, hogy viselt párbajának igazi okát megvallja. Ezenfelül a darab igen szép, síma versekben van írva; dicitója sok helyt emelkedett; a párbeszédek érdekesen fejlődnek; és ami legfőbb van a darabban, néhány rendkívül hatásos jelenet, a melyekhez fogható nemcsak Csiky összes eddigi műveiben, de még a sok hírneves író műveiben is hiába keresnénk.

Ilyen jelenet az, melyben az öreg Maróthy Miklós a darab hősnőjét Nórát megint, figyelmeztetvén őt arra, hogy az asszony személye szent, de csak addig, míg becsülete érintetlen. Ez intést Bercecsényi (Maróthy személyesítője) oly szépen, oly férfias önérzettel mondta, hogy nyílt jelenetben tapsolták.

Ilyen jelenet továbbá az, melyben Szerémi, megölvén párbajban Rolandot, kit mennyekzője estéjén nevével talál, visszajő nevéhez, Nórához, tudatni vele, hogy az olyan nőre, ki férje becsülete ellen vétett, mily jövő vár ez életben. A férfias önérzet, melylyel Szerémi e jelenetben beszél, a becsület tisztaságáért való rajongás, melyet tanúsít, és a mély emberi érzés, melynek a vétkes asszonynyal szemben kifejezést ad, ezt a jelenetet a darab legfényesebb részletévé teszik.

Mind e két jelenet a harmadik felvonásban foglaltatik; és e két jelenet okozta azt is, hogy a közönség fagyos hangulata a harmadik felvonás után engedett is kissé. E felvonás után szerzőt háromszor tapsolták lámpák elé.

E becses részletek azonban nem menthették meg a darabot, melynek főhibája abban rejlik, hogy hősnője, kinek vállain nyugszik a dráma egész súlya, voltaképpen sokkal szabadabban van jellemezve, mint a hogy az ilyen természetű darabban megkívántatik. Nóra, minden hosszas monologizálásnak dacára is, oly sebbel-lobbal változtatja elhatározásait, hogy az ember nem igen híhet heroismusának komolyságában. Az ilyen hősnő inkább az olyan darabokra illik, amilyeket Csiky eddig írt, és melyekben némelykor még a szeszély is elegendő lehet arra, hogy a személyek cselekvését indokolja. Az olyan magas röptű darab, mint «Nóra», komolyabb és szigorúbb jellemezést kíván;

az olyan darab mély lélektani okokat követel; és ha személyeinek cselekedetei ezek hiányán vannak, senki e személyek iránt komolyan nem érdeklődhetik.

Nóra felületes jellemzése még inkább félrevezette a közönséget, mely a hősnőről ítélvén, még mélyebbre jutott a tévedésben, hogy e darabban modern természetű intriga-darabot kell látnia.

A modern intriga-darabok kellékeinek azonban «Nóra» nem felelt meg; eszményebb irányú hősie darabot pedig a közönség nem akart benne látni: a hangulat e kétes voltában aztán a darab alámerült.

Pedig valóban kár érte. Minden lényeges hibája mellett is e darab oly gazdag a becses részekben, hogy bizonyára jobb sorsot érdemelt volna. Igaz, hogy nem tökéletes. De a tökéletes mai napság oly ritka! És igazságos-e az, hogy semmi jót meg ne lássunk ott, hol hibák is vannak.

Még csak az előadásról kívánunk néhány rövid szót mondani. *Helvey Laura* a cím szerepben remekül játszott. Egész lelkét bele fektette szerepébe. Voltak egyes jelenetei, melyekben senki fölül nem múlhatta volna. Erő, szenvedély, emelkedettség: minden meg volt játékában, melyért a közönség számos kihívásban nyilvánította elismerését. Mellette *Nagy Imre* (Szerémi) excellált finom és mérsékelt játékkal. *Bercsényinek* jól megérdemelt sikerét már említettük. *Ujházi* (Morgan Leo) is tapsokat nyert egyik jellemzetesen előadott rövid tirádájáért. *Vizvári* (Mangold) nagy dicsőretet érdemel azon helyes tartózkodásáért, melylyel a ravasz rendőrszerepét oly tetszetőssé tette. A többi szereplők közül kiemeljük *Felckinét* (öveg- és Szeréminé) ki nemes magatartásával és szép szavallatával hatott; továbbá *Gyoneszt* (Sinzendorf), *Szacsavaynét* (Lujza), és *Horváthot* (Roland), kik szintén eleget tettek feladatuknak.

RF.

SZÍNHÁZI HIREK.

= AZ EMBER TRAGÉDIÁJÁT, mint a «Főv. L.» írja, egyik másodrendű párisi színházban valószínűleg elő fogják adni. A mű előadását maga Türr István tábornok szorgalmazza, s a Párisban lakó magyar nyelvtudós, Podhorszky Lajos fordította le francziára, teljes szöveggel. Színpadi jelenetetését Paulay Ede a napokban küldi meg egészen ujonnan átdolgozva, e szerint fogja Podhorszky a maga teljes fordítását is átídomítani, hogy aztán a nagy mű színre kerülhessen.

= A VÁRSZÍNHÁZBAN a múlt szombaton volt Blaha Lujza első fellépése, repertoire hiányában abban az unalmas vaudevilleben, melyben egy nő az ablakon kungrik. A ház telve volt. Ideje is volt már. Fel is hangzott a taps, mely egészben Blaháné számára szólt. A héten egynehányszor ismételték a hosszadalmas énekes vígjátékot és aztán elővették Abonyi Lajos «Betyár kendőjét». Mindkét darabban úgy játszott, ahogy ő mindig játszani szokott; játéknak minden szóbeli méltatása avult közhelylélé vált. Az igazgató mindent elkövetett, hogy ensembleját méltóvá tegye az ünnepektől diva művészetéhez, de hát ez a sok rekrutával még nem sikerült. Még a rendezőt is színpadra hozták. Beődy Gábor igen jó igazgató volt, most jó rendező, de valljuk meg: igen, igen rossz színész. Beszéde nehézkes, járása vontatott, egész színészi valója bágyadt és színtelen. Benedek Gyula a hálátlan szerepben, nem győzött meg a neki imputált hibák ellenkezőjéről. Balogh Etel k. a. bájos színpadi alak, de amit nyújt, az még a kezdet kezdete sem. Nagynéről hallgatunk. Bárcsak hasonlóval fizetné ud-

variánságunkat. A mostani személyzettel Feleki kénytelen a téli szállást már kihúzni. A nyáron igen sokat kell majd helyreütni és a személyzetet alaposan purifikálni. A mi nézetünk szerint a közönség igényeinek és izlésének csak néhány tag felel meg, ezek a szigorú kritikát is kiállják és tehetségük kétségtelen s számot is tarthat egy fővárosi színházban nyerhető ápolásra. Ezek: Margó Célia, Sió Bartha Irma, Makó Lajos, Mezey Péter, Rónaszéki Gusztáv, némileg még Szirmay és Benedek. A többi bátran elbocsáthatja Feleki. Határozottan nem fővárosi színpadra való. És ez jóakaró megjegyzés akar lenni.

= CSIKY GERGELY A RÉLFPÖLDÖN, Csiky Gergely «Anna» drámája legközelebb színre kerül a hamburgi Thalia színházban és a weimari udvari színházban Lichtenstein Lajos a «Pester Correspondenz» szerkesztője pedig angolra fordította a «Proletárok»-at és a «Czifra nyomorúság»-ot és az ő közvetítésével mindkettő elő fog adni amerikai színpadokon.

= A NÉMET SZÍNHÁZBAN csütörtökön Knack Vilmos ur, a jó nevű komikus kezd meg több estére kiterjedő vendégszereplését.

= A BÉCSI STADTTHEATERT nem fogják régi helyén felépíteni, mert a hatóság erre engedélyt adni semmi szín alatt nem akar. A Rudolphplatzot ajánlják az új színház helyéül, mielőtt azonban e terv megvalósításához fognak, a Stadttheater részvénytársaságának újra kell alakulnia, pénzügyi tekintetek miatt.

= SARDOU VIKTOR a porte-saint-martini színház tagjai előtt felolvasa *Théodora* című öt felvonásos új drámáját, melyet közelebb betanulnak, s két vagy három hónap múlva előadnak. Sarah Bernhardt, ki *Théodora* császárné szerepét fogja játszani, betegsége miatt nem volt a felolvasáson. A darabban nem kevesebb, mint 45 személy szerepel; a szerepek részint a Porte-Saint-Martin, részint más színházak művészeivel lesznek betöltve.

„STARVATION COVE” A „HALÁL ÖBLE.”

(Payer Gyula festménye a bécsi múcsarnokban.)

WERESCHTSCHAGIN hadi és keleti képei óta alig ha keltett festmény oly feltűnést, mint ezen, a Franklin sarkexpedíció végenyészét ábrázoló nagy kép.

Payer Gyula a híres, északsarki utazó, jó rajzoló volt mindig és műveihez, leírásaihoz maga készítette a rajzvázlatokat, sőt a kész illusztrációkat, de a festészet egészen más dolog, és azért legyen itt mindjárt felemlítve, hogy a képben még annyi nyoma sincs a dilettantizmusnak, mint azt bizton vártuk.

Payer, miután tisztí rangjáról lemondott, Majna Frankfurtba ment lakni és erősen neki vetette magát a tanulásnak *Hassechorst* tanár vezetése alatt, és így előkészülve ment a müncheni királyi akadémiára, hol *Wagner Sándor* tanár, híres hazánkia tanulója lett, és annyira vitte, miszerint már az első év után, elnyerte az akadémia ezüst érmét és most már a nagy közönség elé léphet egy képsorozat első számával, melynek tervezetét már elkészítte egészen. Payer, aki többször járta be az arcticus vidékeket és 1872 június havától 1874 szeptemberig időzött a híres «Tegethoff» expedícióval a sarki vidéken, van hivatva esetével megörökíteni a sarki kutatások és fölfedezések történelmét.

Mielőtt jelen képehez fogott volna Payer, be lett utazva *Sir John Franklin*, a halhatatlan kutató most nyolczvanhat éves özvegyének, Collinson tengerenagy által,

itt mondá el miszerint Franklin utazásairól szóló egy kis mű, lelkesíté őt már fiatal korában a sarki kutatás és fölfedezésért; e kis könyvet pedig, mint vizsgai jutalmat kapta még a polgári iskolában; így lesz sokszor egy gyermekkori mellékes dolog döntő a férfi életére nézve.

Franklin magasztos példája vitte Payer az északsarkra, és Franklin expedíciójával kezd pályáját is — és csakugyan nagy sikerrel van ez első fellépése összekötve.

Egy északsarki vállalat sem oly általánosan ismert, egyiknek története sem hatott be valamennyi néprétegbe annyira, mint *Sir John Franklin* expedíciója. Annak tragikus kimenetele és az a sok kísérlet a mely tétetett az elveszettek föltalálására már magában véve évtizedek tartamán foglalkoztatá Európát.

Huszonegy hajó, 1600 tengerésszel ment 1848—1880-ig időközökben Franklin nyomai után, nyolcz hajó ment ezek közül tönkre a jégben és mind ezen expedíció összköltsége tizenhárom millió forintra rugott.

Az amerikai és angol kormány és Franklin özvegye sokat áldoztak e célra és végre is csak a végenyészet bizonyossága az egész iparkodás eredménye.

Még 1850-ben láttak az eskimók negyven fehér embert a «King Williams Land» északi partján végig vonulni, kik sajká-jukat dél felé huzták. Néhány héttel később harmincz hullát találtak az amerikai parton és ötöt egy közel fekvő szigeten. E híren kívül semmi más tudomás nem jutott a kutatóknak.

Franklin vállalata 1845 május hó 10-én indult el «*Erebus*» és «*Terror*» hajókon 24 tiszt és 114 tengerész legénnyel, ezekből egy sem tért élve vissza.

Kilencz évvel később jöttek az eltűntek első nyomaira, és még valamivel később talált *Habson* hajóhadnagy két okmányt mely vajmi szomorú hírt adott.

Franklin mindkét hajója 1846 szeptember 12-ke óta mozdulatlanul feküdt a jégbe szorítva és 1847 május 28-án midőn az utolsó naplófeljegyzések kezdődnek, még mind a 138 ember «jól érte magát».

De már a második okmány így hangzik: 1848 ápril 25.

Ő felsége hajói «*Erebus*» és «*Terror*» ápril 22-én 5 órányira É. É. Ny. innen elhagyattak, miután 1846 szeptember 12-e óta a jégtől körülzárva voltak. A tiszték és legénység, 105 lélek *Crozier F. R. M.* kapitány parancsnoksága alatt itt 69°, 84' 42" északi szélességben és 98° 41' nyugati hosszban szálltak partra. *Sir John Franklin* már 1847 június 11-én halt meg.

Az expedíció összes vesztesége eddig 9 tiszt és 15 a legénységből.

F. M. Crozier kapitány és legidősb tiszt. James Fitz-James, az «*Erebus*» kapitánya,

Holnap reggel a halas folyó felé indulunk.

Ez volt a halál útja.

Schwatka hadnagy az amerikai expedícióval 1879—80-ban a Franklin-expedíció utolsó maradványait és a «halál öblében» még egy sajka darabjait találta. Schwatka e rémletes helyet «*Starvation Cove*» (az éhhalál öblének) nevezte el,

mely nagy szomorúan csakugyan reá is illik.

Ezen utolsó — 27-ik fölkeresési expedíció — szomorú eredményei szolgálták Payer festményének alapul.

A képen látható hullák fejei — arczképek. — Az angol ministerium a waterlootéri Franklin emlék fejét másoltatta le Payer számára. Lord Northbrook, Sir John Barrow, Franklin unokahúga negyven év előtt Crozier kapitány araja és az «United Serice Museum» igazgatósága segédkeztek, hogy Payer hűen örökíthesse meg a dráma szomorú végét. Azonkívül a még élő «Franklin keresőkkel» is érintkezett Londonban a festő. Schwatka hadnaggyal az utolsó «Franklin kereső»-vel élénk levelezés folyt. Így tért vissza Payer Münchenbe és így készült el a most itt kiállított kép: a «Halál öble».

Levelében azt mondja Schwatka: «Szomorubb, kietlenebb, elhagyatottabb pontot az egész föld kerekiségén nem teremtett az anyatermészet, mint azt, amelyen a «Franklin expedíció» utolsó maradványai találtak végenyészeteket: A hold magasan állot az ég boltozatán, a hosszú árnyékok, a pusztá tájkép és mély magányos csend hatalmas benyomást gyakoroltak, és míg végre a visszatérésre fordultunk, önkénytelenül tekintett mindegyikünk vissza a messze láthatáron végig vonuló «King Williams Land» partjaira, amely hófedte sirhantjaival képezi az elhunyt sarkbuvárok csendes nyughelyét.» Payer festménye megkapóan adja vissza a borszasztó tragikus jelenetet, és szorult szívvel látjuk magunk előtt a tudomány és buvárkodási ösztön áldozatait.

Csendesen, majdnem minden felhőtől tisztán domborodik az aczélszinű égboltozat a végenyészet színhelye fölött; a láthatáron felül a néző által nem látva áll a hold, melynek búvájos, hideg fénye a jégtől tükröződik vissza, bevilágítja a hófödte dombokat és a tudomány mártírjainak néma csoportját. A végső láthatáron vonul végig «King Williams Land», Sir John Franklin örök nyugalmanak helye.

Az expedíció még élő utolsó nyolcz tagja sajkáját elhuzta a csak kevéssel magasabban fekvő «Ogle Point»-ig. A bundaruházatot levetették, hogy könnyebben haladhassanak, a félig megfagyott lábak posztó-rongyokba vannak burkolva, mert a cipők és eszímák bőrét már rég megtették gyilkoló éhségökben. Hatvan német mértföldet mentek így: kimerülve, eléhezve érték ugyan el a pointot, de itt egyik a másik után esett a megváltó halál karjaiba.

A megfeneklett sajka ormánya feláll a magasba, az alját már a förgéteg hóval fődte be, de a réteg még nem oly vastag, hogy a hajó szomorú tartalmát egészen betakarná. Csak két férfi lába van már befödve egészen. *De Voeux* hadnagy feje vissza felé van hajolva és a kiállott kínok nyomait viseli arczán; így fekszenek azután részint külön, részint társaik hullájára hajolva a halottak.

Red sajkavezető, *dr. Stanley* arczkép után festett fejei jellemzőek. De egy még él közöttük. A hó és jégből kimeredő csolnak ormán, mely a kép közepén van, ül *Crozier* kapitány; baljával göresösen kapaszkodik a sajka szélébe, jobbában pe-

dig löfegyvert tart, két jeges medve jön távolabbról, óvatosan közeledve, egy harmadik fehér medve elébök jött és farkaszemet néz Crozierrel. Ez utóbbin látszik a feszültség, hogy e lövéstől függ sorsa; ha elejti a medvét, annak vére és husából fenntarthatja magát. Ez sikerült is neki, mert a hullák közt nem találtatott, de vissza sem tért. Az eszkimók közt jár azon hír vagy monda, miszerint akkor köztök még tíz évig élt egy fehér ember. Azt hiszik, hogy Crozier volt.

Payer, aki maga is négy északsarki telenek ijedelmeit és szörnyűségeit élte át, volt hivatva mint festő a «halál öble»-ben lejártszódt szomorú végjelenetet ecsetével megörökíteni.

És ez sikerült is Payer Gyulának. Ahol csak ki volt eddig állítva e kép, nem tévesztette el hatását és mindenütt kellő elismerésben részesült.

Miután Sedelmayer, vállalkozó — aki Munkácsy képeit is mutatja be körútkon — küldi a tárlatokba Payer fenn leírt képét, azt hiszem, a budapesti közönségnek is lesz alkalma megismerkedni e remarkábilis festményvel.

HEKSCH SÁNDOR.

A «BUDAPESTI HIRLAP» — Ö-JÉNEK.

A „BUDAPESTI HIRLAP“ október hó 14-én megjelent számában «—ő» úr egy tizenkét hasábjából álló tárcza cikket írt, azt hiszem azért, hogy a «Harmonia» október hó 5-én megjelent «Kritikai hangok Munkácsy festményéről» című bírálatomat tévesnek tüntesse fel. S úgy veszem észre, cikke által a közönségnek is óhajtott szolgálatot tenni; mert mint írja: «Az új Krisztus kép tán megér (megérdemel) egy kis hosszabb polemiciát, a mely meglehet, nincsen az olvasóra nézve is némi tanulság és érdekesség nélkül».

«—ő» úr azonban a polemiciát illetőleg teljesen célt tévesztett; mert eltekintve attól, hogy bírálatommal szemben téves álláspontot foglalt el: a Munkácsy kép érdekeit állításaim ellenében védeni meg sem kísérlette, hanem szatirikus személyeskedés által csupán soraimat igyekezett felülbírálni, melynek értelmét jobbra-balra csavargatva, óhajtott volna felettem győzelmet aratni.

Ha «—ő» úr a Munkácsy újabb festménye iránt oly nagy kegyelettel viselkedik, úgy az e fölött megkezdett «polemiciát»-ját is azon szent ihlet komolyságával kellett volna megírnia, mint a minő szent ihlet szállotta meg lelkiületét a kép szemlélése alkalmával. És ha «—ő» úr a közönségre nézve tanulságos polemiciát akar írni, első sorban is az agy által kormányzott higgadt vérmérsékre van szüksége, hogy ne a szatirikus személyeskedés, hanem az állításait igazoló érvelések alapján hasson a meggyőződéssre.

Ez elmondottakat, valamint a polemiciát tanulságát és érdekességét tartván szem előtt, «—ő» úrnak, a bírálatom ellen írt személyeskedő megjegyzéseire vonatkozólag, Eötvösnek csupán eme mondatával felelek: «Ha valaki sárral dob, nem visszonzom, mert le kellene hajlanom, s bemooskolnom magamat, ha ugyanazon fegyverhez nyulnék».

Sorainak azon részére pedig, melyek némi figyelmet érdemelnek, ennyi a mondanandó:

Mint megjelenik az égbolton néha egy új üstökös, ép úgy jelent meg «—ő» úr előtt is e szó: «a remekmű csak idővel lesz azzá». S a mily csodálattal szemlélte ez ismeretlen szó megjelenését, azonképen adott kifejezést megdöbbenésének is a felett, hogy miként merészkedett ezen ismeretlen szó személe elé tolokodni. Hogy pedig e jelenség feletti csodálkozásának nyoma ne vesszen, így fejezte azt ki nyomtatásban:

«Hogy e szerinte «remeknek kikélt» mű remek-e valóban, azt, úgy mond Castor úr, a jövő fogja megmutatni. S «bőven» idézi soraimat, melyek a «tanítás»-ról szólnak.

«—ő» úr meglepetése és csodálkozása reám is átszármazott; de azon különbséggel, hogy míg ő az új jelenségen, addig én ő feletten csodálkozom; mert azt veszem észre, hogy «—ő» úr előtt az általam remekműre vonatkozó kijelentés teljesen új. Ugy látszik, azért lepte meg annyira, mert arról eddigelé még nem hallott semmit. Pedig ez nem új, s ismeri mindenki, ki a képzőművészeti bírálatokhoz csak legkevésbébbé is hozzá akar szólni. Ez a kijelentés, vagy helyesebben — vélemény igazsága ma már nem is képezheti a vita tárgyát, annyira elismert a műbírák által.

Egyéb iránt azt hiszem, «—ő» úr tudja ezt; csak hogy a polémia kedvéért, az ellenvéleményt meg akarta kísértetni, mert hát tárczájának elég bő anyagot szolgáltatott.

Hogy «—ő» úr is meghódol e vélemény igazsága előtt, azt érthetően megmagyarázzák e sorai: «Sok alkotás ismeretelt fel kontárságnak, noha a maga idejében remeknek hirdette».

Azonban a változatoság kedvéért nyomban utána visszavonja állítását: «ami azonban remek volt valóban, az ma is remek és nem szűnik meg annak lenni». Kevéssel odább már megint visszatér első nyilatkozatának álláspontjára, s ezen szavaival mond ellent az utóbbi állításának: «Az, hogy a «más vallás, más művészet, más politika és más erkölcsi nézetek» a művészetbe lehetnek soknemű jó és rossz befolyással, de a művészi szép fogalmát meg nem változtatják (legfeljebb az elméket és az ízlést zavarhatják meg mulóan); megállított alaptörvényeit csak időre megtagadni lesz tán módunkban, de megdönteni nem».

Ezen sorok szerint tehát «—ő» úrral teljesen megegyezik véleményem, mert én is annak adtam kifejezést, hogy a más vallás, más művészet, más politika és más erkölcsi nézetek a művészetre lehetnek jó és rossz befolyással; mert ebből az is következik, hogy a remekmű meghatározására vonatkozólag minden időre nézve nem mondhatjuk ki véleményünket, hanem, mint bírálatomban meg is jegyeztem: Mi egy újabbkori alkotásra csakis saját vérmérsékünk, korunk ízlése és műveltsége, általában a jelen korhoz való viszonyaink alapján mondhatjuk, hogy «remekmű» s ugyanezen alapon fogadjuk el a multból fennmaradt remekműveket is «remekmű»-veknek.

«—ő» úr azt mondja, hogy a más vallás, más művészet, más politika és más erkölcsi nézetek: a művészi szép fogalmát meg nem változtatják.

Itt nem is lehet szó a fogalomról, mert a szép fogalma alatt az óskori egyiptomiak ép úgy, mint a görögök Phidias korában, egyaránt a gyönyört keltő érzést értették. Az ós egyiptomiak — jellemőknek a korukhoz való viszonyaihoz képest — Daedalus faragványait ép oly gyönyörrel szemlélték, mint aminő gyönyörrel csodáljuk mi Skopas Niobidait vagy Rafael drezdai Madonnáját.

A szép fogalma tehát nem változik, hanem igenis változnak a szép fogalmához kötött követelmények. S ezen elv szerint «—ő» úr szintén igazat ad nekem, midőn a szép fogalmáról azt mondja: *megállapított alaptörvényeit csak időre megtagadni lesz tán módunkban.* Hogy miért? az világos: — mert a szép fogalmához kötött követelményeink változhatnak. De amint változhatnak a jelenkorban az ahhoz kötött követelmények, ép a szerint változhatnak a jövő korban is. Ha pedig a jövő koré változik, akkor a jelenkor «szép» fogalmaihoz kötött követelmények fognak megváltozni; s így állhatnak soraim, melyek szerint: Más vallás, más művészet, más politika és más erkölcsi nézetek lesznek a más emberek uralkodó nézetei, mely uralkodó nézetek szolgálnak majdan a műbírálatnak egységül a «remek mű» meghatározásánál.

Az is bizonyos, mint «—ő» úr is állítja, hogy a szép fogalmának a jelen korunkhoz mérten megállapított alaptörvényeit mi meg nem dönthetjük; mert hiszen ezen alaptörvények meggyőződéseink alapján uralkodnak; s így, azt mondja: *«Csak egy időre lesz tán módunkban megtagadni, de megdönteni nem»,* — teljesen igazat adok, mert erre meg, mint fentebb is megfeleltem, azt mondom, hogy megdöntheti a más vallás, más művészet, más politika és más erkölcsi nézet.

Azt hiszem, «—ő» úr ezen felhozott bizonyítékok alapján eléggé meggyőződhetett arról, hogy a remekműre vonatkozó nézeteimet — akaratlanul bár, de meggyőződésének sugallatából — mégis osztja velem; s ez bizonyít a mellett, hogy «—ő» úrnak, a midőn sorait írta, a véleményem ellenkezője iránt nem volt teljes meggyőződése; s így érveléseivel úgy járt, mint a ki eső ellen ernyőt nyit, s azt a szél kifordítja. Az ernyőt feltartja, s mégis ázik.

Hogy pedig «—ő» úr előtt, a remekműre vonatkozó véleményem ne legyen oly meglepő, másrészt pedig hogy tudomása legyen arról, miszerint azt már előttem tekintélyes műbírák kimondották, tehát már nem új állítás, szóról-szóra ide iktatom Taine erre vonatkozó, s nem csekély figyelemre méltó sorait:

«Az olasz újja születés (renaissance) három művésze, Leonardo da Vinci, Michel-Angeló és Raphael egyhangúlag a többi fölé emeltetik. Azonkívül ama végleges ítéletek, melyeket az utókor kimond, igazolják tekintélyüket oly mértékben, mint azt kiérdemelték. Legelőször a művész kortársai jönnek annak megítélésére s ezen vélemény, melyhez annyi vérmérsék és különböző nevelés járul, — jelentékeny, mivel az egyéni ízlés elégtelensége mások ízlésének különfélesége által van kiegyenlítve; az előítéletek harcolnak egymással, ellensúlyozzák egymást s így a kölcsönös és folytonos kiegyenlítés lassanként a végső véleményre s végre az igazságra vezet. Ez megtörténvén, új szellemről áthatott más század veszi kezdetét s azután újra más; mindkettő felülvizsgálta a függő ügyet, s mindenik a maga szempontja szerint; így keletkeznek a mélyreható kiigazítások és határozott megállapítások. Midőn a mű

igly haladt törvényszéktől törvényszékhez, az arról hozott ítéletek fokozatosan átjutnak a századok sorompóin, a vélemények végre egy végső ítéletben egyesülnek, s így valószínűvé lesz, hogy ezen ítélet találó; mert ha a mű nem lenne kiváló, nem egyesíthette volna az oly különböző sympathiákat egy szövetségben.»

Hogy pedig «—ő» úr ne tegyen ellenvetést az iránt, miszerint ezen elvet kivülem csakis Taine vallja, és sorai még nem eléggé győzhették volna meg, szolgáljon e tekintetben meggyőződésének forrásául Keleti Gusztáv kitűnő műbírálnak a Kiszaludytársaság 1871. évi febr. 12-én tartott ülése alkalmával idősb Markó Károly élete és műveiről felolvasott ide vonatkozó részlete:

«A remekmű csak idővel lesz azzá. Arra, hogy valamely művet kényszerű meghódolással olyannak elismerjünk, a századok szentesítése szükséges. Csak a közbámulatnak téren és időn túljáró folytonos tartóssága avatja föl remekművékké az elme szüleményeit; ez nyomja rájuk a tekintély és hitelesség eltörülhetlen bélyegét.»

«A jelenkor arra szorítkozik, hogy termeljen. A termelvények sikert aratnak vagy nem, a belérték és szerencse azon arányában, a mely osztályrészt jutott a termelőnek. Az utókor azonban megvizsgálja, megrostálja, összehasonlítja, válogat a művek között, kiméletlenül kiveti a salakját, a javát kiszedi, szóval, csak a legfensőbb bírói szék ítélete nyomán válhatik valódi remekművé a mű.»

Nem kevésbé figyelemre méltók, legkivált a Munkácsy újabb festményéről a dicsőhymnuszt oly nagylelkűen zengedező kritikuskora nézve, ezen sorai is:

«Lelkesedhetünk a szellem bajnokain, magaslatunk szabad a művészet termékeit, melyek az imént szemünk láttára keletkeznek, de ha vakmerő kézzel osztogatjuk a legmagasb érdem koronáit s a nép kegyelméből trónt emelünk a dicsőség jelöltjeinek, akkor azt kockáztatjuk, hogy örök időkre kiadott hitlevelünket a legközelebbi század mosolyogva széttépi.»

«Correggio sovány hírnévvel, csaknem inségben múlt ki, Shakespeare lángelméje csak a múlt század végével ülte föltámadása ünnepét; ellenben Cesari d'Arpinot s az ál művészet sok más papját, kiket a magok kora egy Tiziant és Rafaelt megillető fényvel és kitüntetésekkel halmozott volt el, ma már csak a deccadence gyászvitzeiként emlegetjük.»

Azt hiszem, talán elég is lesz az idézetekből, mert ha «—ő» úr még ezen elősoroltak alapján sem hódol meg az általam is felhozott azon vélemény igazságának, hogy «a remekmű csak idővel lesz azzá», úgy nincs oly Shakespeare-i nyelvezet, mely a meghódolásra bírhatná; s akkor legbölcsebb, ha a további kétélyeit nem tárczákbán, hanem díszkiadásban foglalva «új felfedezések» czímen üdítő forrásként nyújtja azt az igaz művészet szomjuhozóinak, hogy meríthessenek abból philosophiát.

És «—ő» úr, «a remekmű csak idővel lesz azzá» ellen hirdető újabb tanai által szerezni vélt dicsőséggel nem akarván megelégedni, még egy érdekesebb hős tett kivívására is vállalkozott; nevezetesen: a kép tárgyának megválasztandó momentumára vonatkozó véleményemnek megdöntésére. S hogy ezen véleményem szörnnyetegtől megmentsse a laikusokat, miként egy Theseüs, belépett a festészet labirintjába, hogy felkeresse az előtte Minotaurusként megjelenő momentum megválasztásának elveit, s azt menthetlenül megölje. Azonban «—ő» úrnak nem lévén Ariadnéja, s így a fonal hiánya miatt a labirintjában eltévedt.

Egy pár rövidke sor is elegendő arra, hogy «—ő» úrnak az erre vonatkozó fejtegetései, az általa olympusi sziklából összerakva képzelt gyöngye sártalapzat magaslatáról aláhulljanak; mert «—ő»

úr abban a hatalmas csalódásban ringatta képzeletét, hogy én (az első közleményemben) a mű kompozíciójának általános szabályairól beszéltem, holott csupán a kompozícióban megkövetelhető kedvező momentum megválasztását, és ez által a költészet kifejezhetőségét fejtegettem; s ezen alapon hoztam föl Székely «Dobozi», Rubens «Keresztröli levétel» és Rafael «Szent család» festményét, s ezen alapon említettem Munkácsy képénél a momentum nem kedvező megválasztását, mely alkalommal felhoztam egy példát arra nézve, hogy a momentum sikeres megválasztása által hogy lehetett volna a szemlélő képzelő tehetségének bővebb anyagot szolgáltatni.

Ha tehát «—ő» úr megtudta volna különböztetni a kompozíció általános szabályait, a kompozíció által kifejezhető momentum megválasztására vonatkozó szabályaitól, továbbá, közleményemet figyelmesen átolvasván, úgy értelmezi, miként a sorok azt világosan magyarázzák: — maga részéről megtakaríthatott volna igen sok fáradságot, azonkívül sok nyomda-festéket.

Mielőtt azonban «—ő» úrnak az elmondottak iránti tévedését részletesen bebizonyítanám, szükségesnek vélem megismertetni azt, hogy a festészetben mi a kompozíció, s mi a kompozícióban a momentum:

A festészetben kompozíciónak nevezzük az alakok vagy egyéb tárgyakkal a szép törvénye szerinti elrendezést.

Momentum alatt pedig értjük a cselekvénynek azt a pillanatát, melyet a kompozíció által kifejezni akarunk.

E szerint világos, hogy a kompozíció jósága nem függ a momentum megválasztásától; mert Rubens, ha a keresztröli levétel képénél azt a momentumot választotta volna is, a midőn Krisztust már a földre levezte, azért a kompozíció magában véve épp oly sikerült lehetett volna, mint a midőn sikerült a mostani momentum megválasztása mellett.

Mínthogy azonban fő célunk nem csupán kompozíciót, hanem egyszersmind a kompozíció által valamely eszmét is kifejezni, ennek okáért a kompozíciót akként kell előállítanunk, hogy az a cselekvénynek azt a pillanatát tüntesse föl, a mely legjellemzőbb az eszme kifejezésére.

Miután a kompozíciót valamely eszme kifejezhetése végett alkotjuk, azért annak alakjai csak eszközül szolgálnak az eszme kifejezhetőségére; hogy azonban ne csak az agyat, hanem egyszersmind a szemet is kielégítsük, szükséges, hogy a kompozíciónak kivitele megfeleljen a szép minden követelményének.

Ha tehát az a fő cél előttünk, hogy a kompozíció által valamely eszmét kifejezzünk, akkor az eredmény csakis a momentum helyes megválasztásától van függővé téve. Vagyis: a momentum legszerencésebb megválasztása által legsikeresebben kifejezhetjük a kompozíciónak eszméjét.

Most már az a kérdés, hogy melyik a legszerencésebben választott momentum?

Erre vonatkozólag csak közleményemből idézek, mely szerint:

A jó festmény akkor fejezi ki teljesen a tárgyát, ha a kompozíció a cselekvénynek oly pillanatát tün-

teni fel, melynek jelenéből lehet következtetni annak múltjára és jövőjére; valamint ha az egész cselek vénynek forduló pontját képezi.

Ebből azt hiszem «—ő» úr is világosan megértheti, hogy az általa oly gyakran emlegetett «mult, jelen és jövő» nem a kompozícióra magára, hanem annak momentumára vonatkozik.

Továbbá említettem azt is, hogy a momentum kedvező megválasztása által mily mértékben fejezhető ki a költészet a festészetben. A meghatározást ekként értelmeztem:

Míg a költészet elegendő teret nyújt arra, hogy valamely cselekvény múltja, jelene és a jövő fejlődésének sejtése az olvasó előtt feltűnhessék, addig a festészet csupán a jelen ábrázolására van utalva, annak is egy pillanatnyi lefolyására. Ezen okból nagyon meg van nehezítve a festészetben a kompozíció előállítás; mert eltekintve attól, hogy a tárgyát választott momentumnak kell az egész kimondandót kifejezni, még arra is figyelemmel kell lenni, hogy azon ábrázolatból következtetni lehessen a cselekvény jelenének múltjára és jövőjére. A festészetben tehát a kompozíció által kell kifejezni a költészetet.

Ezen állításaimat példákkal is illusztráltam, amennyiben: a kompozícióban megválasztott momentum által a költészetnek mikénti való kifejezhető végett fölhoztam Székely «Doboz» festményét, mely alapon állításaimat érthetően igazolván, ezeket mondtam:

Ezen példából világosan látjuk, hogy miként lehetett kifejezni a dráma egy pillanatnyi eseménye által annak múltját és jövőjét, s hogy a költészet mennyiben volt érvényesíthető a festészetben.

«—ő» úr előtt ezen sorok is érthetőek lehetnek arra nézve, hogy itt is, nem a kompozícióról, hanem a momentum által kifejezhető költészetéről van szó.

Továbbá igazolásul annak, hogy a momentum helyes megválasztása által mennyiben lehet kifejezni a költészetet, felhoztam Rubens «Keresztről levétel» képét is, melyről ezek voltak soraim:

Rubens «Keresztről levétel»-e mindig gyönyörködött bennünk. A XVII. század nagy mestere tudta, hogy kell az agyat és szemet egyaránt kielégíteni. Ő azt a momentumot választotta, midőn Krisztust a keresztről lebocsátják. Tehát a keresztfát már elhagyta, de még a földet nem érte; e szerint a momentum a múlt és jövő között van.

No, most már lássuk, mit felelt erre «—ő» úr, s győződünk meg a felől, hogy miként volt képes felfűjni egy szünyogot, hogy az elefántná nője ki magát; s mi végre írta meg a tizenkét hasábból álló tárczát:

«Castor úr Rubens képe kompozíciójának remek voltát abban látja, hogy Krisztust a keresztfáról már levették, de még le nem tették a földre.»

Tehát «—ő» úr a kompozícióról beszél? Ez valóban érdekes. — «—ő» úr bizonyára úgy vélekedett: Ha Castor úr megfélekedett a kompozíció irni, hát majd írok én. S «—ő» úr valóban írt is, még pedig nagy sikerrel, mert kimutatta azt, mit különben minden ember tud, hogy Rubens képe remekmű lehetett volna azon esetben is, ha a kompozíciójának más momentumot választ.

«—ő» úrnak bizonyára kitünő látóérzékei lehetnek; mert a Rubens képéről leírt soraim között oly szavakat is képes felfedezni, a melyeket más halandó megláthatni nem képes.

«—ő» úr ugyanis a Rubens képéről azt mondja, hogy én a kompozíciónak remek voltát abban látom, hogy «már» levették a keresztfáról, de «még» nem tették le a földre, s diadalmasan kiált felettem győzelmet; azonban sajnós, e

képzelt győzelem bukásra vezet, mert gyöngye alkotmányra, melyre elveit építette, már is összeomlott, a mennyiben: én nem a kompozíció szabályai, hanem csupán a kompozíció momentumának sikeres megválasztása, valamint a momentum által a költészet kifejezhető végett hoztam fel Rubens képét, s ennél épp úgy, mint Rafael «Szent család»-jánál, rámutattam arra, hogy egy jól megválasztott momentum által mint lehet következtetni a cselekvény múltjára és jövőjére.

Hogy «—ő» úr valóban ámitotta képzeletét, ezen sorai is bizonyítják:

«Castor úr Munkácsy képe bírálatában a fő súlyt a mű kompozíciójára fekteti.»

Pedig első közleményemben (melyet «—ő» úr fölülbírált) nem is beszéltem egyébről, mint a kompozíció momentumáról, valamint a momentum helyes megválasztása által kifejezhető költészetéről. Ugyanazon értelemben szólottam Munkácsy képéről is; a mennyiben említettem, hogy a Munkácsy képén megválasztott momentum nem épen kedvező, mert mint íram: a katastropha megtörtént, tehát semmi sincs egyéb hátra, mit elképzelhetnénk. Annak illusztrálásul pedig, hogy a felfeszítettnek melyik momentumát által lehetett volna a cselekvény múltját és jövőjét inkább kifejezni, ezeket mondtam:

Mennyivel több érdekel szemlélünk e tragédia azon momentumát, midőn Krisztus már a Golgothán van, de még nincs fölfeszítve, hanem megtették minden előkészületet, hogy tervök végrehajtsák. Így a momentum jövőjére vonatkozólag mily dísán kijutott volna a képzeletnek is. De a momentum mostani megválasztása mellett, gyakori szemlélés után a kép unalmassá válik előttünk, mert kimerítettünk abból minden eszmét, mi képzelő tehetségünk ingerelte.

Úgy látszik, «—ő» úr az erre vonatkozó állításaim helyességét megtagadja, mert az általam felhozott momentumra nézve azt mondja: «De vajjon, mi e jelennek a jövője? Képzeletünk képes-e következtetni a momentum jövőjére? Igen keveset. Csupán annyit, hogy Krisztus föl fog feszíteni.»

En azonban azt hiszem, ennél többet is következtethetünk; mert az általam idézett momentum épen a tragédia legválságosabb pillanat ábrázolása által nemcsak a bekövetkező katastropha, hanem a válság és a katastropha között történendő események elképzelésére is bő anyagot nyújt az elmének.

De minthogy Munkácsy képén nem a válságos pillanat, hanem már a katastropha befejezése van megörökítve, azért ezen kép szemlélete által jóval kevesebb tápot nyert képzelő tehetségünk, mint nyert volna azon momentum megörökítése mellett, melyet én példaképen felhoztam. Sőt nemcsak hogy jóval kevesebbet, de a jelen jövőjére nézve éppen semmit, mert ha a katastropha be van fejezve, akkor mindent tudunk.

Lessing erre vonatkozólag elég világosan igazolja állításomat, midőn azt mondja:

«Végletet mutatni a szemnek annyi, mint a képzelet szárnyait megkötözni.»

Amit pedig eddigelé a momentumról elmondottam, ugyanazt már a XVIII. század második felében Lessing is megírta műveiben. De úgy látszik, «—ő» úr a megírt művekről nem akar tudomást venni, s nem is akarja az ebben foglalt elveket vallani. A következő sorai legalább egyenesen arra engednek következtetni:

«Mert valóban, ahhoz a mult-jelen-jövőhöz annak semmi köze sincsen, hogy e képen Krisztus

tus teste a levegőben van. Ez a kép kiválóan szent kép, egyházi vagy vallásos festmény, amely a passió egy kegyeletes epizódját ábrázolja: mikor a felfeszített Krisztus testét levesszük a bűtöről.»

Ezen nevezetes axiomák szerint tehát, mivel az a festmény egyházi kép, a momentum helyes megválasztása nem jön figyelembe; valamint az sem, hogy Krisztus teste a levegőben, a földön, vagy éppen a keresztfán van-e, — csak a keresztről levételt ábrázolja.

Ez az állítás egyenlő azzal, mintha azt mondaná: írja meg valaki a waterlooi ütközetet; hogy miként, az nem vétetik figyelembe, mert hisz annak tárgya úgy is csak a történelemből van véve.

Ha a festmény egyházi kép is, a momentum helyes megválasztását soha sem szabad szem elől tévesztetni. Rubens válsághatna volna azt a momentumot is, midőn Krisztus még a keresztfán van s éppen kiszedik a szögeket kezei és lábaitól; s választhatna volna azt is, midőn már letették a földre, azért még mindig keresztről levételt festett volna: Csak-hogy nem oly sikeres megoldással, mint a mostanit, amelynél már elhagyta a keresztfát, de még nem tették le a földre.

Rubens ezen momentum megválasztása által legsikeresebben ki tudta fejezni a keresztről levételt, s a szemlélőben leginkább képes érdeklődést kelteni tárgya iránt.

De lássuk, mit mond Lessing, az «—ő» úr által feltett axiomák ellen:

«Minthogy az egyetlen pillanat a képző-művész által változhatlanul meg van örökítve: ne fejezzon ki olyat, amit csak a pillanat szűk korlátai között gondolhatunk.»

Másutt pedig:

«A festészet a térben összefüggő alakításainál az időben lefolyó cselekménynek csak egy pillanatát használhatja, tehát oly jellemzést (praegnans) kell választania, melyből az előzmény és következés legkönnyebben elvonható.»

Ugyancsak a momentumra vonatkozólag:

«Csak azon mozzanat jellemzetes, mely minden nézőt, még azt is, ki előtt a tárgy teljesen ismeretlen, tisztába hoz az iránt, a mi történik, a mi történt, s ami történni fog.»

A festészetben, a költészet kifejezésének szükségességéről Caylus pedig így nyilatkozik:

«A festész, tárgyat költőtől ne csak átvegye, hanem ugyanazon vonásokkal másolja is; ne csak mint elbeszélőnek, de mint költőnek is vegye hasznát.»

Tehát «—ő» úr, mint a remekműre vonatkozott kijelentésnél Taine ellen fogott fegyvert, úgy a momentum helyes megválasztása ellen felhozott érvei által Lessing és Caylus állításait akarja megcáfolni; azonban ha «—ő» úr ezt tenni akarja, akkor Minervája kezébe ne fűtykóst, hanem kardot adjon!

CASIOR.

~ A DEÁK MAUZOLEUM SARKOFAGJÁT Strobl szobrásunk műtermében már közelebb befejezik. A művész saját inspirációját követve az eredeti elfogadott mintán igen előnyös változásokat eszközölt. Deák holt-szobra a sarkofágból kiemelkedik és feje az angyal ölében nyugszik. Az angyal egy pálmalombot helyez a holt-szobor fölé. — A király mellszobrát Strobl mintája után ennek műtermében Moretti Giuseppe fiatal olasz szobrász készíti el s az a jövő hóban már teljesen be lesz fejezve. — Arany János sarkofágját ugyancsak Strobl készítette el. Az egyszerű kőszírhely fölött óriási márványból készült babérkoszorú nyugszik. — Zichy Jenő gróf ma délelőtt ült Stroblnak, a ki az országos kiállításra fogja elkészíteni a gróf mellszobrát.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomása.

„HARMONIA”

zongoratermében (váci-utca 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai raktáron találhatók:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Zongorahangoló

lakkzíme
megtudható a „Harmonia”
zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcsó közép minőségű tetszetős zongorák.

ERBAR

világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utólérhetetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stucz, diófa

fekete

kereszt-húrozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.

Jó minőségű tartós zongorák:

Rövid salon, diófaból

fekete

Árjegyzék küldetik díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.

Különös specialitás az úgynevezett „Diminutiv” zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1 1/2 méter. Különbféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitérő zongorákat, melyek a „Harmonia” zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák.

Rövid salon diófaból

« fekete

POKORNY

zongoráit ajánlja a közönség figyelmébe.

Nemcske József

Mignon

zongorák. Tartós kitérő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Zenetanárok lakzímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenédei t. váci-u. 1.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, damjanich-utca 6.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váci-körút 17.
Rausch Károly, nemz. zenédei tan., Hunyady-utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenédei tanár, nagy korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Kecskeméti-utca „Geist”-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdady Béla, nemz. zenédei tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM és ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 24.

ÉNEK.

Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igerics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körút.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váci-körút 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váci-körút 17.

Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zenédei tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tüzoltó-u. 10.
Pettykó Imre, Klauzál-utca 17.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

MÁGYAR-FRANCZIA

BIZTOSÍTÓ-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Befizetett tőke	4.000.000— frt
Ágio-tartalék	707.200— „
Rendelési és nyereség-tartalék	424.821.03 „
Árfolyamkülönbözet tartalék	80.000— „
Díjtartalékok	1.049.936.02 „

A díjak jutányosak.

Előforduló kérések gyorsan és pontosan felvételnek és kifizetnek.

Felvilágosításokkal készséggel szolgálnak az igazgatóság irodahelyiségeiben

BUDAPEST, IV. VÁROSHÁZTÉR 1. SZ.

és nemkülönb a társaságnak az osztr.-magyar birodalom területén fennálló összes vezér-, fő- és alügynökségei.

Szállítvány-biztosítás.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher”

Arany- és más magas érmekkel
kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und
andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű húrozott

Fekete egyszerű húrozott

Barna kereszt-húrozott

Fekete kereszt-húrozott

Egyedüli főraktárak Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.